

temps pot equivaler a una vida llarga amb molts moments «buits» – anotació que ens duu l'aroma de l'aprenentatge del *De breuitate uitae* de Sèneca, editat fa ben poc per Adesiara Editorial– convertirà l'escriptura (“No sé per què escric, però escriure em fa bé”) en la millor i més esmolada arma de combat possible contra l'única batalla que, ja d'entrada, sabem que mai no podrem guanyar, la del temps que se'ns va escolant irremissiblement entre els dits: “He començat a pensar en la mort, en la vida a què aquesta mort dóna límit”; “Penso en tota la memòria –no sols de mi– que es fondrà amb mi, desapareixerà amb mi.”

Cal agrair, doncs, enormement no tan sols que ben aviat s'adonés “que escriure, expressar, també és fer la vida” i que sentís la necessitat de posar negre sobre blanc els seus pensaments i patiments –“necessito escriure”–, sinó que escollís la tan adient forma d'un diari íntim, d'una sinceritat esfereïdora, on despullava tan integralment i íntegrament el seu esperit, escrit per a ella i per als seus, per a l'Heura i la Fina, principalment, i no per als lectors de les seves obres.

Qualsevol altre mitjà que hagués pogut escollir –i les cartes adreçades a Goujon, molt més mesurades, molt més pensades i literaturitzades, molt menys catàrtiques o alliberadores, en són una constatació palmària– hauria comportat, ineluctablement, una pèrdua d'autenticitat insalvable. El diari ens permet

El diari ens permet compartir l'odissea final de la seva vida

veure (de fet, quasi escoltar: malgrat que sovint siguin, com és lògic i natural, un crit agònic de desesperació i desesperança, la proximitat i la intimitat del diari ens fa la sensació que sentim mormolar la seva veu a les orelles) la persona de la manera més directa possible, ens permet compartir, quasi en pròpia pell, l'odissea final de la seva vida.

Fa possible el miracle literari que puguem compartir –i com-patir, si se'm permet el neologisme– amb ella aquest amarg tràngol de sentir tan acostat l'alè de la mort; tràngol que, una volta superat el sotrac, el temor i, per damunt de tot, l'espasa de Dàmocles de la incertesa –“saber alguna cosa menys incerta”; “encara la incertesa”; “dies d'incertesa total”, dirà a Goujon, en una de les seves cartes– que pesava al seu damunt, va tenir la fortalesa d'encairar amb el seu caràcter indomable, lluitador, que no admet ésser vinclat ni dominat per res ni per ningú: “Vull viure”; “Lluitaré amb totes les forces i amb tots els recursos que tinc a l'abast per viure”; “Mésforço no pas a sobreviure, sinó a viure.” El dietari és complementari als poemes que formaven part de *Raó del cos*, del mateix període. Per tot plegat, no puc més que recomanar amb fervor aquest llegat final de la gran poetessa catalana, aquesta seva darrera, definitiva, corprenedora, ineludible, inoblidable “carta sense resposta al món”. *

concebi la creació literària com un acte vital més, automàtic i sense intervenció de l'autor, sinó un acte volgut i treballat, producte de la més alta consciència i experiència de qui escriu, que exigeix una gran dedicació i un immens esforç per assolir un resultat vàlid i valuós, sobretot quan es vol que sembli natural –que és, al contrari del que es pensen els amants del barroquisme, la fita més elevada que pot abastar un escriptor: “Jo estableixo una diferència profunda entre espontaneïtat i sinceritat, fins i tot una oposició. Sempre cal un esforç per ser sincer –per treure alguna cosa de veritat del fons de nosaltres mateixos: o, almenys, alguna traça d'aquesta recerca de la veritat–.”

És probable que sigui per això (o, potser, per una mostra de modèstia, o d'autoindulgència relacionada amb la incertesa de la creació artística) que quan sent ja propera l'ombra final que, més tard o més

d'hora, ens espera a tots –“Tinc una cita probable amb la Desconeguda. [...] Sempre la tenim al costat, però ara la veig, la sento”– explica que sent més “pànic de tots els llibres que no llegiré, potser més que no dels que no escriuré”. Declaració que em duu immediatament a la memòria el poema *Un lector* de Jorge Luis Borges, on expressa una valoració idèntica: “*Que otros se jacten de las páginas que han escrito; / a mí me enorgullecen las que he leído.*”

I dic modèstia perquè paraula i fets no coincideixen: a partir del moment que li diagnostiquen un càncer –“Avui és el tercer dia que visc amb la mort enganxada, arrapada al costat dret”, comenta amb una cruesa que fa esgarriar, l'1 d'agost del 1996, quan emprèn el seu dietari de la malaltia; “Sé que, passi el que passi, he començat a posar per a la mort”, indica unes ratlles més avall– no opta pas per llegir més, sinó per escriure. Conscient que “Viure no és durar. Viure intensament un espai de

EL SENYAL DE LA PÈRDUA. ESCRITS INÈDITS DELS ÚLTIMS ANYS
Maria-Mercè Marçal

Editorial: Empúries
Barcelona, 2014
Pàgines: 208
Preu: 18,00 euros

Maria-Mercè Marçal en un retrat de començament dels anys vuitanta
FERRAN SENDRA